

Szurmay Ernő
(1923-2016)

„Az életet, im, megjártam.”
(Arany János: Epilógus)

Szurmay Ernő 1923. január 19-én született a Heves–Szolnok–Jászvidéki Tisza- és Belvízszabályozási Társulat XX. számú gátórházában. „*A hagyomány szerint nagyon komisz idő volt. Kálmán bátyám a hátán hozta ki a bábaasszonyt a városból*” – írta *Önéletírásában*. Szülei kilencedik, legkisebb gyermekeként sok mindent alkalma volt egészen fiatal korában megtanulni. Ötévesen már olvasott, nem csoda, hogy általános iskolai tanulmányait dicséretes, kitűnő eredményekkel végezte el.

Középiskolai tanulmányait 1933-ban a Verseyhy Ferenc Gimnáziumban kezdte, itt érettségizett 1941-ben. Gimnáziumi évei alatt – eltökélten tanári pályára készülve – házitanítóként is dolgozott, de részt vett a cserkészmozgalomban, sőt, az iskola labdarúgó csapatában is játszott. Verseket, novellákat, előadásokat, ünnepi beszédeket írt, irodalmi érdeklődésére felfigyelve az iskola önképzőkörének elnökévé választották.

Jeles érettségije után Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetem hallgatója lett 1941-ben magyar–német szakon. Tanulmányait sikeresen folytatta, a második év befejezése után alapvizsgát tett, ami lehetővé tette, hogy Zalaszentgróton tanítói állást vállaljon. Innét 1944. május 2-án jött haza Szolnokra, személyesen élte át a város július 2-ai terrorbombázását.

1946. szeptember 1-jétől óraadó helyettes tanárként dolgozott az akkori felsőkereskedelmi iskolában (a később Közgazdasági Szakközépiskolában), egy év múltán itt kapott végleges tanári állást. Tanított magyart, németet, franciát, gondozta az iskola könyvtárát. Amikor 1949-ben megszüntették a „nyugati” nyelvek tanítását, négyéves képzés keretében átképezte magát az orosz nyelv tanítására. 1952-ben beiratkozott az egyetemi szintű Lenin Intézetbe, itt két év alatt középiskolai tanári oklevelet szerzett orosz nyelvből és irodalomból.

Szolnoki pályakezdésétől 1951-ig nevelőtanárként is dolgozott a népi kollégiumban, majd a Gépipari Technikum diákotthonában és óraadóként ugyanebben a középiskolában.

1953-tól 1954 végéig a Megyei Tanács Oktatási Osztályának keretében működő Továbbképzési Csoportba került az orosz nyelv tanításának szakfelügyelőjeként. Az 1953-ban megalakult Társadalom- és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat (később Tudományos Ismeretterjesztő Társulat, TIT) irodalmi szakosztályának elnöke lett. 1957 szeptemberétől a Megyei Tanács Oktatási Osztályán középiskolai tanulmányi felügyelői megbízást kapott. Ezzel párhuzamosan szerkesztette a *Szolnok Megyei Néplap* irodalmi mellékletét, és ellátta a *Jászkeunság* című folyóirat felelős szerkesztői feladatait is.

1960-ban a Vásárhelyi Pál Közgazdasági Technikum igazgatója lett. Az iskola az ő igazgatása alatt vált szakközépiskolává, az általa létrehozott balatonrendesi tábor pedig az iskola fennállásának 100. évfordulós ünnepségén a *Szurmaj Ernő Diáktábor* nevet kapta.

1963-ban a szolnoki Városi Tanács tagja, majd elnökhelyettese lett, így feladatköre kibővült a város oktatás-, közművelődés- és egészségügyének irányításával.

1964-ben megszervezte a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Szolnokra kihelyezett nappali tagozatát, ahol magyar és matematika, illetve rajz és ének szakon folyt az oktatás két éven keresztül.

1970-ben – feladva pedagógusi pályáját – a Versegly Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója lett.

Pedagógusként könyvtárat igazgatni embert próbáló feladat, különösen olyan szűkös körülmények között, mint amilyenben az intézmény volt az igazgatósága alatt. Szakmai sikereket ezért – folyamatosan tervezve, keresve a könyvtár bővítésének lehetőségét – elsősorban a szolgáltatások fejlesztésével, az intézmény ismertségének és elismertségének növelésével, ennek érdekében a könyvtárosok szakmai tudásának fejlesztésével, az intézmény tudományos műhellyé alakításával lehetett. E feladatokat mély vezetői empátiával, elszántsággal valósította meg. A kor követelményeinek megfelelően, a „nem hagyományos könyvtári dokumentumok” könyvtári megjelenésével egy időben, 1974. július 4-én „zeneszobát” hozott létre, amely aztán – videokazettákkal, zenei CD-kkel, DVD-kkel is gyarapodva – hang- és videotárként hosszú évtizedeken keresztül szolgálta Szolnok zene- és filmszerető közönségét.

Egy jó pedagógus természetesen azonnal átlátja a saját és a megye könyvtáraiban dolgozó kollégái képzésében, továbbképzésében rejlő lehetőségeket. Ennek kihasználása érdekében szervezte meg, indította el és tartotta fenn – amíg lehetett – a szolnoki népművelő-könyvtáros képzést a debreceni Tanítóképző Intézet segítségével. Az ide kihelyezett tagozaton végzettek megszerzett szakmai tudásukat sikeresen tudták hasznosítani munkahelyeiken.

A lelkiismeretes pedagógus – főleg, ha egyben könyvtáros is – törekszik arra, hogy tanárkollégái számára lehetőséget biztosítson szakmai ismereteik gyarapítására. Szurmaj Ernő egyik kezdeményezője és szervezője volt – a pedagógusok szakszervezetével karöltve – a Pedagógiai Könyvtár és Szolgálat megalakulásának. Ez a szakmai műhely és könyvtár a pedagógusok továbbképzésének fontos, sőt, megkerülhetetlen bázisa lett.

A pedagógiai szakirodalom terjesztése, elérhetőségének biztosítása érdekében hozta létre a *Rövid Úton* című pedagógiai folyóiratszemlét, amely a friss szakirodalom legfontosabb írásait tette elérhetővé az érdeklődők számára akkor, amikor a nyomtatott dokumentumok másolása még nem volt olyan egyszerű, mint napjainkban. Könyvtáros kollégáit az *Együtt* című szakmai folyóirat kiadásával, szerkesztésével buzdította ismereteik újragondolására, sikereik, törekvéseik írásba foglalására.

A könyvtár ismertségével kapcsolatban mondta, „*hogy a kölcsönzésnél, könyvajánlásnál szélesebb társadalmi tevékenységet kell betöltenie a könyvtárhálózatnak. Minél több szállal kell kötődnie ahhoz a közegekhez, amelyben dolgozik*”. Ezt szolgálták a *Nyitott könyvtár* elnevezésű előadás-sorozatok, az Ünnepi Könyvhét rendezvénysorozatainak megszervezése, amelynek máig is létező hagyománya a *Könyvudvar*.

Az intézmény elismertségét nem kis részben annak tudományos műhelyként való működése szolgálta. A „Versegly-kultusz” ápolásában betöltött megismételhetetlen, pótolhatatlan szerepe mindenki előtt ismert. A könyvtár névadója műveinek magyarrá for-

dítására alakított műhely, a tudományos ülések, a Verseghy nyelveművelő tábor országos szinten is egyedivé, különlegessé tette az intézményt.

A könyvtár az ő igazgatása alatt lett igazán megyei könyvtár, hiszen elvárásainak a megyében dolgozó könyvtáros kollégáknak is meg kellett felelni. A részükről feléje irányuló tisztelet és megbecsülés által jobbbá, tartalmasabbá vált a megyei hálózatba tartozó könyvtárak munkája minden könyvtárhasználó számára.

Nyugdíjazása után könyvtári szakfelügyelőként dolgozott, majd két éven keresztül német nyelvet tanított a Repülőtisztai Főiskolán.

Szurmay Ernő nyugdíjba vonulása messze nem a megérdemelt pihenés megkezdését jelentette. A Verseghy-kultusz tudományos igényű megalapozását a szolnoki költő, polihisztor, műfordító, irodalomszervező, nyelvész, énekes, hárfás és zeneszerző nevét viselő társadalmi szervezet újjászervezése követte. Mint az újjászervezett kör huszadik évfordulóján mondta: „*Egy súlyos életmentő műtét után lábadozva a fővárosi Szabolcs utcai klinikán fogalmazódott meg bennem a gondolat egy olyan, a szolnoki értelmiségnek legalább egy részét összefogó egyesületnek a megszervezése, amely a megváltozott kor követelményeinek megfelelően méltó folytatója lehet a két világháború között a város kulturális életében – s nem utolsósorban Verseghy Ferenc hamvainak hazaboztatásában jelentős szerepet vállalt – Verseghy Irodalmi Körnek.*” A kör komoly követelményeket támaszt rendes tagjai elé. Az alapszabály szerint önálló kutatáson alapuló tanulmány, értekezés előadása a rendes taggá válás feltétele, ez biztosítja a „régiek” számára az „újak” megismerését, elismerését. Erre alapul az a kölcsönös bizalom és odafigyelés, amely a tagokat jellemzi, s ami ezt a kört igazi közösséggé teszi.

Szurmay Ernő elnökként, majd örökös tiszteletbeli elnökként vett részt a kör munkájában.

Élete során a pedagógia, könyvtárügy és irodalomtudomány területén számos publikációja jelent meg. Kiemelkedő munkája a Szolnok irodalomtörténetét összefoglaló *Emlékjelek*, és – egyebek mellett – ő állította össze a K. Tóth Lenke válogatott verseit tartalmazó kötetet.

Felésege elvesztése, életkorának terhei súlyosan megviselték, de az általa szeretett közösségek hívásának mindig eleget tett, ismereteit, tudását, előadásainak egyéni stílusát még ebben az évben is élvezhette az érdeklődő közönség.

Életművét számos kitüntetéssel honorálták: Oktatásügy Kiváló Dolgozója (1953, 1966), MSZBT aranykoszorús jelvény (1954, 1964), Szocialista Kultúráért (1963), Társadalmi munkáért aranyfokozat (1965), Kiváló tanár (1969), Munka Érdemrend Ezüst fokozat (1970), Felszabadulási jubileumi emlékérem (1970), Szolnok Megyei Közművelődési Díj (1973), Szolnokért emléklakett (1975), Szolnok MT VB Közművelődési Díj (1975), Szolnok Megyei Tanács Nagydíja (1976), MKKE Jubileumi Könyvheti Emlékérem (1979), Munka Érdemrend Arany Fokozat (1982), Kátay Gábor Emlékérem (1983), Pro Urbe (1983), Április 4. Emlékérem (1984), TIT Aranykoszorús jelvény (1984), Szabó Ervin-díj (1984), HNF OT Népfront Munkáért ezüst fokozata (1988), Kiváló Ismeretterjesztő (1989), Ezüst Pelikán-díj (1996), Toldy Ferenc-díj (2008), Vas Díszoklevél (2012).

Szurmay Ernő 2008-ban Szolnok város díszpolgára lett. Méltán, hiszen saját szavai szerint: „*mindig, minden körülményben szolgálni akartam azt a társadalmi közeget, amelyben felnőttem, és amely lehetővé tette számomra, hogy képességeimnek megfelelően hozzájáruljak szülővárosom, tágabb környezetem, végső soron hazám felemelkedéséhez.*”

Aki ismerte, tartsa meg emlékezetében találkozásait Szurmay Ernővel, aki tudásával okosabbá, példájával jobbbá tette a környezetében élőket!

Takáts Béla